ԵՐԻՒՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 104 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1854

Տարեկան գին է . . . . . 120 ղուշ.
Վեցամսեայ » . . . . . 65 »
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարայ է։
Յառաջադրութիւնները կանխիկ են։
Յառաջադրութիւնները ամէն ամսոյ 1 ին և 16 ին կը սկսին։

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՕԳՈՒՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Դուրս ելթալիք լրագիրներուն ճամբուն ծախքը առնողին վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագրին պիտի ուղղուի։ և առանց ճամբուն ծախքը խրբ. կողին վրայ է։

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՑԻՆ

Մայրաքաղաքիս ընթերցասիրաց Թանգարանին կողմէն ազգօգուտ անօրէնութիւն մը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հելլանի պատերազմին վրայօք մանրամասն տեղեկութիւններ։ – Դանուբի վրայ մանր մունր պատերազմներ։ – Պաթումին գրուած լուրեր։ – Նոր նաւախումբ մը Սեւ ծով հանելու պատրաստութիւն։ Միացեալ նաւախումբին քանի մը նաւ Սեւ ծով եկեր։ – Եւրոպական լրագիրներուն տուած լուրերը Արեւելեան խնդրոյն վրայ։ – Գաղղիոյ պատգամին գործոց պաշտօնէին շրջաբերականը։ – Պաշտօնաթաշխութիւնք։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅԳԷԻԱ։ Գանձուց յաջող վիճակը։ – Խղճմտանքի դրամ։ – Աղ քաղաքներուն նպաստ մը։
ԳԱԼԱԼԻԱ։ Ծովային պատրաստութիւններ։ – Կայսեր նամակը։
ՍԱՐՏԻՆԻԱ։ Շուտով զսպուած խռովութիւն մը
ՍՊԱՆԻԱ։ Նորատին իշխանաւորին մահը։
ԱՍԻԵՐԻՔԻ։ Մէքսիկայի իշխանապետը։
ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ։ Այս ակութեան Բ. Դրան հետ ունեցած քաղաքականութեան շարունակը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ

Տեսութիւն մի ծնէ կայսերական վիճակը խնամելու և դարմանելու վրայ։

ԱԶԳԱՑԻՆ

Մայրաքաղաքիս Ընթերցասիրաց Թանգարանը, որուն հաստատութեանը, նպաստակին և կանոններուն վրայ անցեալ տարի մանրամասն տեղեկութիւն տուած ենք լրագրոյս մէջ, ամէն այս 18 ին կիրակի օրը իւր երկրորդ տարուան առաջին ժողովը ըրաւ։ Այս գումարման մէջ Տնօրինական ժողովը Թանգարանին բարեկարգութեանը և օգտաւէտ նպատակին, այսինքն՝ ազգիս մէջ ընթերցասիրութիւնը և մտաւորական մշակութիւնը զարգացնելու միջոցներուն զբաղած ժամանակը։ Իւր վիճակին, կարողութեանը և նպատակին յարմար ուրիշ երկրորդական ծառայութիւններ ալ ազգին ընելու բաղձալով, որոշեց, որ մայրաքաղաքիս մէջ անգործ մնացած և գործ փնտրելու տարուն, դրագէտ և լեզուագէտ անձանց գործ և պաշտօն գտնելու համար մասնաւոր դրասենեակ մը կազմէ Լրագրոյի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ գտնուած ներսուն նեման, ուր ուսումնական և գրագիտական պաշտօններ փնտրող անձինք մեծ դիւրութեամբ իրենց արժանաւորութեանը յարմար գործեր գտնելու կարող ըլլան։ Միւս կողմանէ, վարժապետի, դատաւորի, գրագրի, թարգմանի և այլն պէտք ունեցողներն ալ նոյնպէս դիւրութեամբ իրենց փնտրածը կարենան գտնել։

Այս օգտաւէտ անօրէնութիւնը լրագրոյս միջոցաւ հրատարակելով Ընթերցասիրաց Ընկերութիւնը պատիւ կը համարի ծանուցանել, որ այսուհետև ուսումնական պաշտօններ փնտրող անձինք՝ կիրակի օրը Դուռ մտիր մի Պարտ Եկեղեցւոյն կից Ընթերցասիրաց Թանգարանը երթալով, իրենց անունը, մականունը, տեղը և ինչ քանի յարմարութիւն կամ բաւականութիւն ունենալնին ծանուցանեն, և հոն յատկապէս պատրաստուած տուամարին մէջ արձանագրել տան։ Նոյնպէս վարժապետ, դատաւոր, գրագիր, թարգման և այլն փնտրողներն ալ՝ Վէրջին խանը լրագրոյս գրասենեակը գալով, կամ իրենց կողմէն մէկը իրկելով պէտքերնին իմացնեն, որպէս զի երկու կողմանէ գոհ ըլլալու կերպով իրենց նպատակին հասնին։

Ազանկ գրասենեակի մը պէտքը շատուց ի վեր զգալի և օգտակարութիւնը անտարակուսելի ըլլալով, մեծ գովութեան արժանի խորհուրդ մը նէ անոր հաստատուիլը ազգերնուս մէջ։ Ուստի տարակոյս չի կայ, որ Ընթերցասիրաց Թանգարանը իւր բարի նախանձաւորութեանը և ազգասիրական եռանդին նոր մէկ ապացոյցը տուած պիտի ըլլայ ասով։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լրագրոյս 102 թուին մէջ Զէթանէյի պատերազմին վրայօք համառօտ տեղեկութիւն մը տուած ենք։ այն տեղեկութեան վրայ հետեւեալ պարագաներն ալ աւելցնել արժան կը համարինք, որ Բալաֆաթի կայսերական զօրաց հրամանատար Ահմէտ փաշային կողմէն ապարատեռ Լոմէր փաշային և անկից մայրաքաղաքս իրկուած տեղեկագրէն կը քաղենք։

Այս մեծ պատերազմին մէջ ինչպէս արդէն ըսած ենք, ռուսաց կողմէն 4000 հոգի մեռեր են, և անոր կրկնապատիկն ալ վիրաւորուեր են. իսկ օսմանեանց կողմէն մեռնողներուն թիւը 329 և վիրաւորեալներուն թիւը 700 է եղեր։

Ռուսերը յաղթուելէն և փախչելէն ետեւ, կայսերական զօրաց մեռեալներուն և վիրաւորեալներուն զէնքերը, նոյնպէս ռուսերուն առնուած զէնքերը ժողովեցան և Բալաֆաթի տարուեցան։ Ընդհանրապէս զսա հաղար 100 ի չափ հրացան և սուր, շատ հանրագեան և փեղայր և հինգ հարիւրի չափ վիրաւորուած ձի կայսերական զօրաց ձեռքը ինկան։ Նաև Հունգարիոյ պատերազմին մէջ առնուած շատ պատուանշաններ և Օսրբ Գէորգի բաղմութիւն խաչանշան օսմանեանց ձեռքը անցան ու Լոմէր փաշային իրկուեցան։

Ռուսաց զօրքերուն հրամանատարներն Պոմկարթէր գնդապետը պատերազմին մէջ ծանր կերպով վիրաւորուած ըլլալով երկու օրէն ետեւ մեռաւ։

Կայսերական զօրաց հրամանատարներն հետեւեալները իրենց քաջալերութիւնը տրիւնութեանը համար արժանապէս վարձատրուեցան սպարապետ Լոմէր փաշային։

Մեհրիբ Խանցիլ փաշան։ Մեհրիբ Ահմէտ փաշան և Մեհրիբ Մուսթաֆա Թէվֆիկ փաշան Բ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան ընդունեցին։

Լիվա Օսման փաշան ոսկի երախակալով (գապզէ) սուր մը ընդունեց։

Կոստանդնուպօլսոյ բանակին հեծելազօրաց հրամանատար Լիվա Խանցիլ փաշան ոսկի երախակալով սուր մը և Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

Գնդապետ Լոմէր պէյը Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

Գնդապետ Բայտուլլահ պէյը ոսկի երախակալով սուր մը։

Գնդապետ Հաճի Հիւսէյին պէյը ոսկի երախակալով սուր մը և Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

Գնդապետ Հիւսէյին պէյը ոսկի երախակալով սուր մը և Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

Գնդապետ Էլի պէյը ոսկի երախակալով սուր մը։

Գնդապետի տեղակալ Հիւսէյին պէյը Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

Գնդապետի տեղակալ Թէվֆիկ պէյը Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

Գնդապետի տեղակալ Ահմէտ պէյը Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան և արծաթ երախակալով սուր մը։

Ուրիշ 28 — 30 ի չափ մեծ և փոքր հրամանատարներու ալ Դ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշաններ, արծաթի երախակալով սուրեր, ժամացոյցներ և շալեր շնորհուեցան։

Դանուբի վրայ պատերազմական գործողութիւնները կը շարունակին։ Մնացեալ 4 ին և 5 ին կայսերական զօրքերէն 2—300 հոգի Շիլթովի և Նիկոպոլսոյ (Նիքպոլու) կողմէն Դանուբն անցան և Օէմիցցիի ու Թէօրբիւ պաշտի կողմը Ռուսաց պահապան զօրքերուն կայանները այրեցին։ Այս մասնաւոր գործողութիւններուն մէջ Ռուսերը 120 ի չափ մարդ կորսնցուցին. Օսմանեանց կողմանէ սակաւ քիչ բան մնաց է։

Անցեալ հինգշաբթի Պոլիս մայրաքաղաքս եկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ Ռուսերը ամսոյս 6 ին 5 շոգեշարժ ֆրկատներով Շէբվեթիլի բերդին վրայ յարձակեցան և սաստիկ ետ քաշուեցան կայսերական զօրքերէն։ Այս կռուոյն մէջ ռուսերը 4—5000 ռուսմբ տրձակեցին, որոնց մէկն ալ բերդին չի կրցաւ հասնիլ։ Բերդին մէջի կայսերական զօրքերը հարիւրի չափ ռուսմբ զարկին Ռուսաց նաւերուն, որոնք վերջապէս ոտքը ետ քաշուելու, և իրենց ֆրկատներէն մէկը խիստ վնասուած ըլլալով քաշեցին տարին։

Նոյն օրը Ռուսաց քանի մը քարվէթներ և ուրիշ նաւեր ալ սեւնուեցան Պաթումի առջեւ, բայց առանց թշնամութիւն մը ընելու շտապով ետ քաշուեցան։

Կայսերական կառավարութիւնը Անատոլուի զանազան սպաշար իրկելու համար, մօտերս նաւախումբ մը պիտի հանէ Սև ծով։

Որոշուեցաւ որ ձմեռուան սառակութեանը չի նայելով, Միացեալ նաւախումբերէն քանի մը շոգեշարժ ֆրկատներ Սև ծովու մէջ պտըտին մինչև որ նոր հրաման մը գայ իրենց։ Ուստի շաբաթ օրը 4 շոգեշարժ ֆրկատներ, որոնց 2 ը Դրագլիացի և 2 ը Ենգլիացի, այս նպատակաւ Սև ծով մտան, որոնք քանի մը օր հոն պտըտելէն ետեւ ետ պիտի դառնան և անոնց տեղը ուրիշ նաւեր պիտի փոխուին։

Բ. Դրան և Ռուսիոյ վէճին խաղաղութիւն ըլլալու յոյսերը դժբաղդաբար կրկնուած կ'երեւին։ Նրբապայէն եկած վերջին լուրերուն նայելով, Անգլիոյ և Ֆրանսայի տերութիւնները պատերազմական միջոցներ ձեռք առնելու հաստատ որոշում ըրած են, և այս դաւալի վէճը զենու զօրութեամբ լուծելու պատրաստութիւն կը տեսնեն։

Գերմանիոյ մէջ ալ հասարակաց կարծիքը օրէ օր աւելի որոշ կերպով կը յայտնուի Ռուսիոյ քաղաքականութեանը դէմ։ Հոս տերութեանց վերջին ծանուցագիրը ամենակարեւոր գործ մը կը համարուի այս երկրին մէջ, ըստ որում Ռուսիոյ դիտաւորութիւններուն վրայ բաւական Նրբապայի ունեցած հակառակ կարծիքը յայտնելով, զնոնիկա մինակ կը ձգէ և պատերազմի մը հաւանականութիւնը կը վերցնէ։ Գերմանիոյ սիրոյը ասկէց կը քաջալերուի, որ վերոյիշեալ ծանուցագիրին ստորագրող չորս տերութիւնները մի և նոյն ճամբու մէջ մտած ըլլալով, անոնցմէ մէկն ալ՝ մի կրնար այսուհետև զէնքով պաշտպանել Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը, որուն դէմ հրապարակաւ վճիռ տուած է այս նոր ծանուցագրին մէջ։

Հետևեալ Նրբապայի լրագիրներուն յօդուածները կրնան հաստատութիւն ըլլալ մեր այս զգուշացնելուն։

Բաֆէ։

» Այս միջոցին Գերմանիոյ և մասնաւորապէս Բրուսիոյ ու երկրորդական տերութեանց մէջ կարծեաց շարժում մը կը տեսնուի, որ նշանակութիւն արժանի կը համարինք։

» Բանի որ Ռուսիոյ խաղաղական յայտարարութեանցը մէջէն իւր փաստերը դիտաւորութիւնները տեսնելիս կան, Ոչ գեռին անպիսի կողմը գտնուած ամէն կարգի ժողովրդները հասկցան, որ Արեւելքի խնդիրը Բրութ և Դանուբ գետերուն մէջ ամփոփուած չէ։

» Տաճկաստան յաղթուելէն ու նուաճուելէն ետեւ, Գերմանիա պիտի տեսնէր, որ Ռուսիոյ փոխանորդութիւնը իրեն վրայ պիտի գառնար և Սանկտ Պետերբուրգ իւր բոլոր ծանրութեամբը Արեւմտեան Նրբապայի վրայ

պիտի իմնար ու ՀՄԷՐ։

» Գերմանիան դիտնալով տիկա, անխռով աչօք կը տեսնէ այս պարագաները, և հասարակաց կարծիքը հոն աղդու կերպով կը մերժէ Բեդրոպուրկի քաղաքականութիւնը։ Բրուսիոյ, երկրորդական մերութեանց և Աւստրիոյ լաւագիրները արդէն այս շարժման աղդեցութիւնը կրեցին, և կառավարութիւններն անգամ անոր համեմատ գործելու ճամբու մէջ իսկան։ Սակայն զատ իրենց օգուտը ուրիշ շարժառիթ մը չի գտնելով, զիրենք Գաղղիոյ և Անգղիոյ պիտի մօտեցնէ։

» Ուրիշ նկատմունք մըն ալ կայ, որ մեկու մը մտքէն չի վրիպիր։ Սակայն աւելի նպաստաւոր առիթ մը չէ ներկայացած՝ Բրուսիան և Աւստրիան ազատելու այն հպատակութենէն, որ Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը անոնց վրայ դրած է 1815 էն ի վեր։ Մանաւանդ Աւստրիա, 1848 ին դեպքերուն ժամանակը՝ ասանկ ահեղ դաշնակցի մը դիմելու ստիպուելով, իւր անկախութեան մէկ նոր մասը վրայ տուաւ՝ Հունգարիոյի նուաճումը ձեռք բերելու համար, և որչափ որ իր երկրին մէջ կորսնցուցած ուժը վերստին կ'ստանար, այնչափ դուրսէն ակարացաւ։

» Այս է Գերմանիոյ կացութիւնը, և անանկ կացութիւն մըն է, որ այժմեան դժուարութեան լուծումը ինչ կերպով ըլլայ, կրնայ Եւրոպայի վրայ մեծ կշիռ ունենալ, և կշռուիլ այն նժարին (կշռոյ աչք) մէջ, ուր կը դրուին Գաղղիոյ և Անգղիոյ հետ մը դարութիւնն ու իրաւունքը »։

Մարդին—Բոր

Պոյդ կերևի, որ Ռուսիոյ կառավարութիւնն այս օրերս Բրուսիոյ և Աւստրիոյ կառավարութիւններուն իմացուց, որ Վ. Նիկողայոս կայսրը միաքը դրած է ամենեին առաջարկութիւն մտիկ չընել, մինչև որ մեծամեծ վիճաբանութիւններ չըլլան Ռուսիոյ։

« Մէկ խօսքով՝ Ռուսիոյ կայսրը հաստատ կը բռնէ վէճի նիւթ եղած արտօնութիւններն իր ուզած կերպով հաստատել տալու և նոր իրաւունքներ շնորհել տալու առաջարկութիւնները, որոնք հին դաշնադրութեանց զօրութեամբը պահանջելու իրաւունք ունեցած կը կարծէ։ Նրբոր նկատուի, որ այս է Ռուսիոյ դիտաւորութիւնը, և Գուռն ալ այն պայմանաւ միայն կը հաճի դեսպանական խօսակցութիւններ ընելու, որ արդէն մերժած պահանջմունքներն ընդունելու չի պարտաւորի, և ջուղեր ամենեւին այժմեան պատերազմով աւերուած հին դաշնագրութեանց մէկն ալ նորոգել, ուստի մեծ իմաստութիւն պէտք է հասկնալու թէ չորս տէրութեանց վերջին ճիգերը բոլորովին անյաջող պիտի ըլլան։ Հետևաբար պէտք կ'ըլլայ հաւատի կերպով հասկնալ, թէ չորս տէրութիւններն աւելի աղդու կերպով Ռուսիոյ դէմ դնելու համար մէկ մէկու հետ աղէկ պիտի միանան մի։

« Արդէն յայտնի է որ Արևմտեան տէրութիւններն իրենց նաւատորմիղներուն հրաման խրկեցին Սև ծով մտնելու, և քանի մը օրէ ի վեր՝ առջևներէն աւելի սերտ միաբանութիւն մը և պայմանադրութիւններ ըրին մէջերնին։ և մեծ ուրախութեամբ կը լսենք, որ Ռուրթանէզի կոմը արտաքոյ կարգի պաշտօնով Գերմանիա խրկուեցաւ։ Արևմտեան տէրութեանց և Բրուսիոյ կառավարութեան մէջ բարեկամական յարաբերութիւններն աւելի ուժովցնելու նպատակաւ։ Աւստրիա վարմունքը առ այժմ անորոշ է։ Կը կարծենք, որ այս վարմունքը վերջապէս Արևմտեան տէրութեանց քաղաքականութիւնը քաջալերելու կերպով պիտի որոշուի։ ըստ որում երբոր այսպիսի մեծ տէրութիւններ այսչափ շուտով և հաստատամտութեամբ կը գործեն, այս բարեմտանութիւնները շատ անգամ հաճութիւն կտանան։

» Թէոր Ռուսիոյ կայսեր այս միջոցին ըրած պատերազմական ամենամեծ պատրաստութիւնները դիտենք, և թէ որ երկար ժամանակէ ի վեր Եւրոպայի և Ասիայի վրայ ճարտարութեամբ լարած ընդարձակ և ճարտար ոլորտայթները միաք բերենք։ թէ որ արդէն ձեռք բերուած արդիւնքները քննենք և տակաւին ձեռք բերուելիք ներն ալ մտածենք։ այս ամեն քննութիւն կը հեռացնենք, որ քիչ օրէն մեծ բաներ պիտի տեսնենք, որոնց առջև ուրախակից կ'ըլլանք երկրին, որ մեր կառավարութիւնը աւելի համաձայնական քաղաքականութեան մը պիտի հետևի, և Անգղիոյ ու Գաղղիոյ մէջ եղած բարեկամութիւնը հանգստանէն և մշտանև պիտի ըլլայ։ Վեռք է յուսալ որ Աւստրիա և Բրուսիա ալ, թէոր զինեալ ձեռնտուութիւն մը չընեն, գոնէ աղդու քաջալերութիւն մը տան անոնց գործողութեանցը։

» Կրնանք ապահով ըլլալ, որ եթէ մեր խաղաղական դեսպանները երկնոր փորձերը չի յաջողեցան։ գոնէ Ռուսիոյ կայսեր որոշմանը վրայ խորին ծանրութիւն ունայնանք։ և այս որոշումը խանութելու համար կը պարտաւորինք ամենաջերմեռանդ փաստեր գործածելու։ »

Մարդին Բրոնիէլ լաւագիրը յունուար 2 թուով կ'ըսէ, թէ Գաղղիոյ և Անգղիոյ տէրութիւններն այնպէս որոշեր են մէջերնին, որ եթէ միայն ծովային զօրութի գործածելով չի կրնան Ռուսիոյ տէրութիւնը հաճոյել, այն ժամանակը գաղղիական բանակ մը Պէսարապիա պիտի մտնէ, և անկէց Լեհաստան անցնելով՝ զօրեղ ձեռք մը պիտի երկնցնէ այս դժբաղդ և կորիճ աղգին։

« Հաւանիկ Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Պ. Տրուէն որ Լիսիսի հանած շրջաբերականին թարգմանութիւնը, որ նախընթաց թուով խոստացանք հրատարակելու։

Փարիզ 30 դեկտեմբեր 1853

Արեւելքի գործերը խիստ ծանր կերպարանք մը առնելով, և ժամանակիս պարագաները Վ. կայսր կառավարութեանը վրայ նոր պարտաւորութիւններ դնելով, կուզեմ ձեր միաքը բերել Եւրոպայի խաղաղութեանը ծանր վտանգ սպառնացող դժուարութիւններուն առաջքն առնելու համար մեր մինչև հիմա անդադար ըրած ջանքերը։

Սուրբ Տեղեաց խնդիրը աղէկ չի բացատրուելով կամ դէշ հասկցուելով Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը վախի մէջ ձգեր էր։ Մենք ջանացինք ուղիղ և կատարեալ բացատրութիւններով անոր անհանգստութիւնը փարատելու։ Մեզի այնպէս երևցեր էր, որ Դրան իրաւունքները պահելով, այս կերպ վիճաբանութիւն մը աւելի կը ըստուերէր թէ որ իր ծագած տեղէն հեռանար։ Մեր այս կարծիքս չի համաձայնեցաւ Ռուսիա, և Մենշիքովի իշխանին հրաման եղաւ կ. Պոլիս երթալու։ Այսչափ մը միայն կ'ըսեմ որ եթէ մեր վրայ կարծիք եղած մերժողական դիտաւորութիւններն ունեցած ըլլայինք, թէոր մեր հին և անհակաւակելի արտօնութիւններուն պահանջումը այնպէս չափաւորութեամբ բռնուած չըլլար, այս արտաքոյ կարգի դեսպանին պաշտօնը մեկին ի մեկ իրար ետեւէ առիթ մը կ'ըլլար, որմէ կրցանք խուսափիլ։

Երուսաղէմի Սուրբ Տեղեաց գործը դիւրանալով և ինչպէս Նիկոլաս կոմն ինքն ալ կը փափաքի, գոհացուցիչ կերպով մը կարգի դրուելով, ուրիշ դժուարութիւն մը երեւան ելաւ։ Մենշիքովի իշխանը յունուար Եկեղեցոյ արտօնութեանց հաստատութիւնն հաստատելու համար երաշխաւորութիւններ ուզեց։ Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը այն արտօնութիւններուն աւրուած ըլլալը ապացուցանելու համար մանաւոր անցք մը կամ օրինակ մը չէր ցուցներ։ և ընդհակառակն Դուռը հրապարակաւ իւր քրիստոնեայ հպատակներուն կրօնական արտօնութիւնները կը հաստատէր։

Մեր վեհափառ կայսեր կառավարութիւնը փափաքելով այս վէճը մարելու, որ մեկ կողմանէ Վ. Սուլթանին գերիշխանական իրաւունքը կը վերաբերէր, մուս կողմանէ ալ վեհափառ Նիկոլայոս կայսեր խղճին կը դպչէր, Մեծին Բրիտանիոյ վեհափառ թագուհւոյն կառավարութիւնը հետ միաբանելով, այս վէճին մէջ բռնուած փափուկ և միանգամայն կրնամարկոյ շահերը մեկ-մեկու հետ համաձայնեցնելու ճամբան փնտռեց։ Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը չի կրնար մոռցած ըլլալ այս դժուար գործը կատարելու համար մեր ունեցած անկեղծ փոյթը։ Նոյնպէս չի կրնար չի ճանչնալ որ մեր այս ջանքերուն անյաջողութեան պատճառը միայն վիեննայի դեսպանաց ժողովին հլած կարգադրութեան օրինակի մը Դրան չընդունուիլը չեղաւ։

Այս զանազան դեսպանախօսութեանց ժամանակը ծանրակշիռ դեպքեր պատահեր էին։ Ռուսաց բանակ մը Բրութ գետն անցեր և խաղաղութեան ժամանակ Օսմանեան երկու գաւառները գրաւեր էր։ Գաղղիոյ և Անգղիոյ նաւախումբերը պատրաստուեր էին Դարդանելլի մտնելու, և այն ժամանակին՝ թէ որ մեր վեհափառ կայսեր կառավարութիւնը ուզեր, իւր նաւական զօրութիւնները Կ. Պոլսոյ ջուրերուն մէջ երկաթ կը նետէին։ Բայց ան՝ իր իրաւունքն հաստատելը հարկաւոր համարեց նէ, կերպով մը իւր չափաւորութիւնը աւելի յայտնի կերպով ցուցնելու համար էր։

Ռուսիոյ տէրութեան Բ. Դրան հետ յարաբերութիւնները խիստ անտոլոր կերպ մը առած ըլլալով, խաղաղութեան վիճակին՝ պատերազմի վիճակը պէտք էր յաջորդէր։ կամ աւելի լաւ խօսելով, պէտք էր որ ամեն բան իր ճշմարիտ անուամբը կոչուեր և Օսմանեան երկրին վրայ եղած յարձակումն իր հետեւանքը ձեւերը բոլոր կը սորվի, և արդարը աղէկ մանչ կը մարդէ գտատիարակին անմիջական վերակացութեամբը։

Ե. Դատատիարակն ինքը տղոցը ամենուն ալ ձայնաւոր դաս կուտայ, թէ որ ձայնաւորի տեղեակ չէ նէ՝ եկեղեցական դպրոցին վարժապետը կուգայ դաս կուտայ։

Զ. Տղաքը ձայնաւոր երգելու կանոնութիւն սանանալնուն եռեւ, եկեղեցին կ'երգեն։

Է. Եկեղեցական տաղ և մեղեդի ու շարական երգելու վարժուելնէն եռև, երաժշտութեան հմուտ երգիչ մը կը բռնուի, որ հայերէն կամ տաճկերէն քառերով չինուած տաղ ցուցք և նուագներ սորվեցընէ, որով մանչ տղաքը հարատեւ տուներ ժամանակին վարձով երգելու կարենան երթալ։

Ը. Ձեռնարուեստից սորվցուցողները դուրսէն կը բերուին կարգաւ և ժամանակաւ, և դատիարակին ու սատարին աչքին առջին կ'աշխատցնեն տղաքը։

Թ. Տաշելու կտրելու և կերտելու այսինքն հիւսնութեան վերաբերեալ բաները միայն աղջկանց կարգիլուին, մնացած ամեն բան հասարակ է երկուսերին ալ։

Ժ. Ընջելու զարթուցման երթևեկի ճաշու ուսման մարզութեան զբօսանաց և պարապութեան ժամանակացոյցը՝ Ուսումնական ժողովին տնօրէնութեանը յանձնուած է։

ԺԱ. Խնամատան ներքին տեսչութիւնը կամ թէ ըսենք, մեքենական վարչութիւնը ուսումնական ժողովին գործն է, դուրսէն մարդ ձեռնամուխ ըլլալու և լաւ կամի օրէնք տալու կամ խառնելու ոչ իրաւունք ունի և ոչ ինքնիշխանութիւն։

ԺԲ. Մինչև ձեռնարուեստից հասնելին՝ տղաք դատարակին ու դատարակուհեաց խնամացն ու առաջնորդութեանը յանձնուած են։ Դատարակին ու դատարակուհիք թէ որ իրենց բաժնին ինկածները սրտի մտաք և մեթոտով տղոց գործադրել տալու ըլլանք, եռաբեն գալիք և կոյր վարժելու անձանօթ և անփոյթ վարպետներու սորվցնելիքներուն տղաք ներողութիւն և դժուարութիւն չեն քաշեր։ վասն զի գործողութեան տարերքները իրենց սկզբնական հրահանգներուն մէջ պարուրած ըլլալով, տղաքն արդէն այն որամադրութեանց մէջ մտած ու զբաղած կ'ըլլան։

Ես պատճառաւ կը յօժարիմ դատարակուհեաց և մանաւանդ դատարակին պարտուցն ու ուսուցանողական եղանակացը վրայօք քանի մը գաղափար տալ։

ԺԳ.

Ա. Ձմեռը՝ մանկանց ննջարանին ու վարժարանին յատակները կապերտով ծածկել կուտան։

Բ. Վարժարանին մէջ նստարանները գետնէն բարձր կ'ըլլան, և ձմեռը ակումբ ծածկած։

Գ. Տղոց անկողինները կրկնակ կ'ըլլան։ ներքինը բրդեղէն, որ գետնին պառկ կարէ։ միւսը խոտալից և պինդ, որ մարմինները կաղդուրէ։

Դ. Ուսուցիչները զարթուցման զանգակը զարնուած ատենը դատարակուհիք ուրիշ վրայ գտնուած կ'ըլլան։ Տղաքն արթննալէն եռև, մէկիկ մէկիկ կը հագուցընեն, և ինքիրենին հագուիլ սորվեցընելէն եռև, կը թողուն որ ինքնին հագուին։ Լոտը երկերկուք երկերկուք, ձեռուընտուն բռնելով, սրահին մէջ տեղէն կարեցարանը կառաջնորդեն, անկէ ծորաններուն առջին, և ցուրտ ջուրով առատաբար դէմքերնին ձեռուընին ու դատարկներնին լուալ, ծորաններուն կիսը կախուած անձեռոցներով սրբուիլ ու տեղը կախել կը սորվեցընեն։ Կարեցարան տանիլ բերելու ատենին՝ սրահին հարթ յատակին վրայ խոչընդոտ չի գտնուելուն, կ'աշխատին մանկանց ապահովութի և վստահութի ազդել։ երբոր բաւական քաջալերութիւն տուանալու ըլլանք, իրենց մէջերնուն կելլան, տղաքը ձեռք ձեռքի տուած անանկ կառաջնորդեն։ Տղոցը աւելի մեծ վստահութիւն տալու համար, ննջարանին դռնէն մինչև կարեցարանին դուռը, ննջարանին դռնէն մինչև վարժարանը կամ սանդուղքներուն գլուխը, և վարժարանէն ալ մինչև սանդուղքներուն գլուխը իրենց կանոնաւոր և զուգընթաց քայլելը քանի քայլ ըլլալը իրենց համրել կուտան, իրենք ալ միտքերնին կը պահեն, և տղոց առաջ հարցունելով, մոռցած են նէ յիշեցնելով, քայլերնին համրել կուտան և անանկ մէկ տեղէն մէկալը կառաջնորդեն։ Երբոր աղէկ մը վարժուելու ըլլանք, զատաբար քալեցունել կուտան միջոց աչուընին վրանին ընելով որ սահմանագլուխները բուութիւններուն առաջքն առնելու համար մեր մինչև հիմա անդադար ըրած ջանքերը։

Սուրբ Տեղեաց խնդիրը աղէկ չի բացատրուելով կամ դէշ հասկցուելով Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը վախի մէջ ձգեր էր։ Մենք ջանացինք ուղիղ և կատարեալ բացատրութիւններով անոր անհանգստութիւնը փարատելու։ Մեզի այնպէս երևցեր էր, որ Դրան իրաւունքները պահելով, այս կերպ վիճաբանութիւն մը աւելի կը ըստուերէր թէ որ իր ծագած տեղէն հեռանար։ Մեր այս կարծիքս չի համաձայնեցաւ Ռուսիա, և Մենշիքովի իշխանին հրաման եղաւ կ. Պոլիս երթալու։ Այսչափ մը միայն կ'ըսեմ որ եթէ մեր վրայ կարծիք եղած մերժողական դիտաւորութիւններն ունեցած ըլլայինք, թէոր մեր հին և անհակաւակելի արտօնութիւններուն պահանջումը այնպէս չափաւորութեամբ բռնուած չըլլար, այս արտաքոյ կարգի դեսպանին պաշտօնը մեկին ի մեկ իրար ետեւէ առիթ մը կ'ըլլար, որմէ կրցանք խուսափիլ։

Երուսաղէմի Սուրբ Տեղեաց գործը դիւրանալով և ինչպէս Նիկոլաս կոմն ինքն ալ կը փափաքի, գոհացուցիչ կերպով մը կարգի դրուելով, ուրիշ դժուարութիւն մը երեւան ելաւ։ Մենշիքովի իշխանը յունուար Եկեղեցոյ արտօնութեանց հաստատութիւնն հաստատելու համար երաշխաւորութիւններ ուզեց։ Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը այն արտօնութիւններուն աւրուած ըլլալը ապացուցանելու համար մանաւոր անցք մը կամ օրինակ մը չէր ցուցներ։ և ընդհակառակն Դուռը հրապարակաւ իւր քրիստոնեայ հպատակներուն կրօնական արտօնութիւնները կը հաստատէր։

Մեր վեհափառ կայսեր կառավարութիւնը փափաքելով այս վէճը մարելու, որ մեկ կողմանէ Վ. Սուլթանին գերիշխանական իրաւունքը կը վերաբերէր, մուս կողմանէ ալ վեհափառ Նիկոլայոս կայսեր խղճին կը դպչէր, Մեծին Բրիտանիոյ վեհափառ թագուհւոյն կառավարութիւնը հետ միաբանելով, այս վէճին մէջ բռնուած փափուկ և միանգամայն կրնամարկոյ շահերը մեկ-մեկու հետ համաձայնեցնելու ճամբան փնտռեց։ Բեդրոպուրկի կառավարութիւնը չի կրնար մոռցած ըլլալ այս դժուար գործը կատարելու համար մեր ունեցած անկեղծ փոյթը։ Նոյնպէս չի կրնար չի ճանչնալ որ մեր այս ջանքերուն անյաջողութեան պատճառը միայն վիեննայի դեսպանաց ժողովին հլած կարգադրութեան օրինակի մը Դրան չընդունուիլը չեղաւ։

Այս զանազան դեսպանախօսութեանց ժամանակը ծանրակշիռ դեպքեր պատահեր էին։ Ռուսաց բանակ մը Բրութ գետն անցեր և խաղաղութեան ժամանակ Օսմանեան երկու գաւառները գրաւեր էր։ Գաղղիոյ և Անգղիոյ նաւախումբերը պատրաստուեր էին Դարդանելլի մտնելու, և այն ժամանակին՝ թէ որ մեր վեհափառ կայսեր կառավարութիւնը ուզեր, իւր նաւական զօրութիւնները Կ. Պոլսոյ ջուրերուն մէջ երկաթ կը նետէին։ Բայց ան՝ իր իրաւունքն հաստատելը հարկաւոր համարեց նէ, կերպով մը իւր չափաւորութիւնը աւելի յայտնի կերպով ցուցնելու համար էր։

Ռուսիոյ տէրութեան Բ. Դրան հետ յարաբերութիւնները խիստ անտոլոր կերպ մը առած ըլլալով, խաղաղութեան վիճակին՝ պատերազմի վիճակը պէտք էր յաջորդէր։ կամ աւելի լաւ խօսելով, պէտք էր որ ամեն բան իր ճշմարիտ անուամբը կոչուեր և Օսմանեան երկրին վրայ եղած յարձակումն իր հետեւանքը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի ԾՆԵ ԿՅՐԵՐՈՒՆ ՎԷՃԱԼԸ ԻՆԱՄԵԼՔ— Ա ԴԱՍՄԱՆԵԼՔ— ՎՐԱ։[1]

ԽՆԱՄԱՏՈՒՆ

ԾԵ.

Վարժիչ անձանց գիտելիքները և փոխրինող անձինք։

Ա. Դատարակը հմուտ և բանիբուն անձ մը կ'ըլլայ։ Կամ գոնէ գրքին վրայ կարդացածը միաք առնելու, և քանի անգամ որ պէտք ըլլայ նէ մի և նոյն բանը անփոփոխ կերպով ըսելու կամ պատմելու կարող մէկն ըլլայ, և եկեղեցական ձայնաւորի տեղեակ քաղցրաձայն երգեցողութիւն ունենայ։

Բ. Սատարը ամեն բանի մէջ դատարակին օգնելու և մարմնամարզութեան ձեւերը տաս տասնըհինգ դասով եւրոպացի վարպետէ մը սորվելու և տղոցը սորվցուցնելու յարմարութիւն ունեցող աջողակ երիտասարդ մը ըլլալու է։

Գ. Դատարակուհիները մանկանց գայեկութիւն ընելու քաջայարմար սիկիներ ըլլալու են, և դուրսէն հիւսելէն մինչև կարելն ու կտաւ հիւսել ու գործելը աղէկ գիտնալու են։

Դ. Սատարը՝ ինչպէս որ վերն ակնարկեցինք, եւրոպացի վարպետէ մը Տրապիզոն ու Օրգահեռականներուն վրայ մէջքի թիկանց բաղկաց և բարձից ուժ

[1] Տես թիւ 84-85 86-94 87-93-97-98-99-100 102 103։

ութիւններն ունենար։ Կայսրութեան այս փոփոխութիւնը նոր շարժում մը ընելու պատասխանեց մեր նաւախումբը, և Վեհափառ Սուլթանին խնդրովը Գաղղիական գրօշակը Բրիտանական գրօշակին հետ Վոսֆորի նեղուցին մէջ տեսնուեցաւ։

Այսու ամենայնիւ, Պարոն . . . կարգադրութեան մը յոյսը ձեռքէ չենք թողած, և Աւստրիոյ և Բրուսիոյ հետ հոմաձայնութեամբ՝ ինչպէս որ արդէն Անգլիոյ հետ եղինք, խաղաղական նպատակի մը կաշխատինք։ Նոր առաջարկութիւններ, որոնց յաջողութեանը աշխատելէ չի պիտի դադարինք։ Բ. Դրան ուղղուելիքն շարս տէրութեանց երեսփոխանները ձեռօք։

Ռուսիոյ հետ եղած դաշնագրութիւններն և ոչ մեկը չերարգիլեր մեր պատերազմական նաւերուն Սեւ ծովու մէջ պարելու։ 1841 յուլիս 13 ին դաշնագրութիւնը Գաղղիական և Վոսֆորի նեղուցները խաղաղութեան ժամանակ մեր պատերազմական նաւերուն գոցելով, Վեհափառ Սուլթանին իշխանութիւնը կը թողուր պատերազմի ժամանակ զանոնք բանալ։ և որ օր Նորին Բարձրութիւնը նեղուցներուն ապատուրը մեզի թողուցեր էր, նոյն օրը Եւրոպական պետերուն (Սև ծովու) նեղուցն ալ օրինաց մեզի բացուած էր։ . . .

Նոյն պատճառները՝ որ մեզ երկար տարի Պեշիքթաշի ծոցին մէջ կեցուցին։ Պոսֆորի խորշին մէջ ալ մեր նաւախումբը ապատել տուին։ Մեր Վեհափառ կայսեր կառավարութիւնը բոլորով սրտիւ կը փափաքէր Ռուսիոյ համար ունեցած բարեկամութեան ըղգացմունքը մինչև վերջը ցուցնելէ չի դադարիլ, և բոլորը աշխարհի առջև իւր վերջին ձգել այդպիսի վիճակի մը ծանրանալուն պատասխանատուութիւնը, որն որ իւր ամէն ջանքովը կարող չէր եղեր հաւատուրելու։ Քաղաքավարութեան զօրպակեան դրած վերջին նամակներուն նայելով, գոհ կ'ելլար մտածելու, որ Բեղրատրիի կառավարութիւնը բաւական համարելով Դանուբեան գաւառներն իրեւ գրաւ բռնելը, երբեք նախայարձակ չի պիտի ելլար այս պատերազմին մէջ որ ձախորդաբար Ցանկասանի հետ սկսաւ։

Մեր դրօշակին Կ. Պոլսոյ ջուրերուն մէջ ներկայութիւնը՝ մեզի բաւական կ'երեւար այս մայրաքաղաքը յանկարծական վտանգի մը դէմ պաշտպանելու հատատ գիտաւորութիւններս յայտնելու։ և չենք ուզեր որ անիկայ ժամանակն առաջ Ռուսիոյ երկրին մեծ ծովերու մէջ տեսնուելով, պատերազմի նշան մը կամ դրգռութիւն մը համարուի։

« Պատերազմի վիճակը անշուշտ հնարաւոր կ'ընէր թէ ծովու և թէ ցամաքի վրայ երկու պատերազմող կողմանց մեկմեկու հետ կռուելը։ Բայց մենք իրաւունք ունէինք հաւատալու, որ Ռուսիա ալ մեզի պէս զգուշութիւն ընելով, իր ծովակալները մերիններուն պէս կռուոյ առիթներէ կը խորշէին, և չէին ուզեր այնպիսի յարձակողական միջոցներու ձեռք զարնել, որոնց վրայէն թէ որ Ռուսիոյ կառավարութեան տարբեր դիտաւորութիւններ ունենալը ենթադրեինք, մեր նաւախումբը անշուշտ աւելի գործունեայ հակուութիւն մը կ'ըներ։

Ուստի, Պարոն . . . . մեր ամէն ակնկալութիւնը հակառակ Սինոպի դէպքը պատահեցաւ, և այս ողբալի իրողութիւնը մեր բռնելու փափաքած դրութիւնը նոյնպէս կը փոխէ։

« Գաղղիոյ, Աւստրիոյ, Անգղիոյ և Բրուսիոյ մէջ այս օրերս վիճիանա եղած հոմաձայնութիւնը՝ Ռուսիոյ և Դրան մէջ յուզուած վէճին Եւրոպական ըլլալը հաստատեց։ Զորս տէրութիւնները հանդիսական կերպիւ ճանչցան, որ Օսմանեան կայսրութեան երկրական ամբողջութիւնը իրենց քաղաքական հաւասարակշռութեան պայմաններէն մէկն է։ Մոլորեալի և Վալաքիայի դրութիւնը՝ առաջին հարուածը մեն է այս ամբողջութեան, և տարակոյս չի կայ, որ պատերազմի բաղդը կրնայ զանիկա աւելի մեծ վտանգներու մէջ ձգել։

Պ. Նեսելրոտ կոմսը՝ քանի մը տարի առաջ Դանուբեան իշխանութեանց դրաւումը իր խորքովը մեր ծովային գրաւման փոխարինութիւն մը ցուցնել կ'ուզէր։ Մենք ալ Պարոն . . . . կը կարծենք, որ անհրաժարելի եղաւ մեր կողմէն չափել փոխարինութեան ընդարձակութիւնը, որուն իրաւունք կուտան թէ մեր անունը իբրեւ Ցանկասանի տէրողութեանը օգտակարնելը տէրութիւն, և թէ Ռուսիոյ զօրաց արդէն բռնած զինուորական դիրքերը։ Մէզի ալ գրաւ մը պէտք է, որ մեզի ապահովցնէ Աբեւելքի մէջ խաղաղութեան հաստատուելը այնպիսի պայմաններով, որ Եւրոպայի մեծ տէրութեանց ամէն մեկուն ունեցած արդարան զօրութեան բաժանումը չի փոխէ։

« Հետեւաբար՝ Մեր վեհափառ կայսեր Բրիտանական վեհափառութեան կառավարութիւնները վճռեցին, որ իրենց նաւախումբերը սեւ ծովմտնեն, և իրենց շարժումը այն կերպով կարգի դնեն, որ Օսմանեան հողը կամ գրօշակը Ռուսիոյ նաւական զօրութեանը կողմէն նոր յարձակում մը չի կրեն։

Պ. Պ. Տընոան և Համլէն ծովապետներուն հրաման պիտի ընայ իրենց պաշտօնին նպատակը ուրուսը սկսաք է խմայնել։ և հաճոյ կը թուի մեզի յուսալ, որ այս օրինաւոր վարմունքով նոր կռիւներու առաջքը կ'առնուի, որոնց պատահումը տեսնելը մեծ ցաւ կուտայ մեզի։ Մեր վեհափառ կայսեր կառավարութիւնը՝ նորէն կ'ըսեմ, մեկ նպատակ մը ունի, որ է պատուաւոր պայմաններով երկու պատերազմող կողմերը մեկմեկու հետ հաշտեցնել։ Եթէ որ պարագաները զինքը ստիպեն անհաւոր հաւանակութիւններու դէմ պատրաստուելու, դեռ յոյս ունի, որ Բեղրատրիի կառավարութիւնը, որ այնչափ բազմաթիւ օրինակներ տուած է իւր իմաստութեանը, չուզէր նոր հանդարտաղ Եւրոպան այնպիսի փորձերու տակ ձգել, որոնցմէ չատ տարիներէ ի վեր ազատ մնացած է Եւրոպական վեհապետներուն բարձր խոհեմութեամբը։

« Կը պատուիրեմ ձեզի այս նամակը կարդացնել Պարոն . . . . ին։

(ստորագրեալ) Տրոէն որ Լիւիս »

Ընդհանուր հինգշաբթի իրիկուան դէմ Շումնուէն արտաքոյ կարգի տուրհանդակ մը հասաւ Կ. Պոլիս պաշտօնական դիրեր բերելով պատերազմի պաշտօնէին։

Ամսոյս 19 ին կայսերական հրամանաւ՝

Վսեմափայլ Միղա փաշան՝ պատերազմի պաշտօնեայ անուանեցաւ։

Ընդհանուր պօլսոյ (Լոտիրնէ) կուսակալ Վսեմափայլ Ահմէտ փաշան՝ մեծ ծովապետ անուանեցաւ։

Գայսէրլի Ահմէտ փաշան՝ առժամանակեայ կերպով՝ ծովապետի տեղապահ անուանեցաւ։

Մէրիմէրան Ամիլ փաշան՝ Սինոպի տեղակալ անուանեցաւ։

Պրուսայի նախկին տեղակալ Օէյնէլ փաշան՝ Թրբհալայի և Լանեայի կիրճերուն վերակացու (տերպէնտաղ նազիրի) անուանեցաւ, և այս առթիւ Գ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան ընդունեց։

Հագի պէյը՝ Աքեայի տեղակալ Մեշիա փաշային դրան գործակալ անուանեցաւ։

Էրզրում կարգի պաշտօնատար Լուսուֆ Սաադպ էֆէնտին Ինտիոքի (Անթակիա) տեղակալ անուանեցաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ։ Տէրութեան գանձուն 1853ին եկամտից պաշտօնական ցուցակը այս օրերս հրատարակեցաւ։ Այս ցուցակին նայելով 1853 ին տէրութիւնս եկամուտը առջի տարուան վրայ 33 միլիոն ֆրանք աւելցեր է։

— Անգղիոյ մէջ տեսակ մը տուրք վճարողներ կան որ ուրիշ տեղ չեն գտնուիր։ Հատ մարդիկ տէրութեան վճարելիք տուրքերնին կերպով մը չի վճարեն նէ, խղճմտանքնին եռաքը զիրենք կը տանջէ, ու առանց անունին յայտնելու այն տակը գանձուց պաշտօնէին կը խրկեն։

Այս խրկուած դրամները կ'ընուին խղճմտանքի դրամ։ 1853 ին այս կերպով վճարուած տակներուն գումարը եղեր է 4758 լիրա և 14 շիլինկ (իբր 571 հազար ղուռուշ)։

Այս ուղղութեամբ գործը Անգղիոյ ժողովրդեան մեծ պատիւ կ'ընէ, և արժանի է ուրիշ ազգայ օրինակ ըլլալու։ Ակնկալ կրնանք հասկընալ թէ բարոյական զգացումներն ինչ աստիճան յառաջադիմութիւն ըրած են այս մեծ ազգին մէջ։

— Լոնտրայի մէջ յորենի սղութեան պատճառաւ աղքատները նեղութիւն կրելով, Օնուէնդի օրը 100,000 գերդասանի ուտելիք բաժնուեցաւ։

ԳԱՂԳԻԱ։ Ծովային պատրաստութիւնները մեծ փութով յառաջ կը տարուին։

Ծովային գործոց պաշտօնեան տասներկու պատերազմական կրկնայարկ զինուորելու հրաման խրկեց Գաղղիոյ նաւահանգիստները։ Պրէսթի նաւահանգստին մէջ հետեւեալ չորս նաւերը պատրաստուելու վրայ են։ Թագ և Ժէմմաբ կրկնայարկները 100 թնդանօթով, Պրէսլա և Լէֆլէ-էպիլ 90 թնդանօթով։

Մանիլիօ լրագիրն ալ կը ծանուցանէ, թէ Տի-էպան և Թուռվիլ կրկնայարկները ալ զինուորելու հրաման եղեր է։

— Վ. Նաբոլէոն Գ. կայսրն հետեւեալ նամակը խրկեց ծովային գործոց պաշտօնեայ Պ. Տիւքոյին։

« Պարոն պաշտօնեայ, իմ հրամանիս համեմատ, ինձի խրկած տեղեկագիրդ մեր ծովային զօրութիւնը այնպէս յաջող վիճակի մէջ կը ցուցընէ, որ կը փութամ իմ բոլոր գոհունակութիւնս ձեզի յայտնելու։ Ասոր յայտնի փաստոյց մը տալու համար ձեզ Պատուոյ Լեգէոնի մեծ սպայ կանուանեմ։ Հատ շնորհակալ կըլլամ ձեզի, որ քիչ ծախքով այնչափ նիւթ և միջոց պատրաստեր էք, որոնցմով երբոր ուզեմ կրնամ մեր նաւատորմիղները կրկնապատկել ու եռապատկել։

« Այս առթիւ կաղաչեմ Աստուծոյ որ ձեզ իւր սուրբ հովանիին տակը պահէ։

ՆԱՊՈԼԵՈՆ »։

ՍՊԱՆԻԱ։ Մադրիտէն յունուար 8 թուով եկած հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ, թէ Վ. Թագուհւոյն ծնած աղջիկ զաւակը երեք օր ապրելէն ետեւ մեռեր է։ Վ. Թագուհին դեռ չէ իմացած անոր մեռնիլը։

ՍԱՐՏԵՆԻԱ։ Թուրինէն դեկտեմ

հատած ատենին տեղի մը չի զարնուին մանաւանդ սանդուղքներուն գլուխը հատած ժամանակին աւելի զգուշութիւն ընելու են։

Ծ.Է.

Է. Յայտնի է որ կոյր տղաք մանաւանդ անառաջնորդ չեն կրնար քալել, անաղմուարաբար։ Ինքնին քալելու ձգուած ատենին աւելի կանծրին։ վասն զի մերձաւորութիւն միջոց հեռաւորութիւն բարձրութիւն և խորք չի ճանչնալնուն, միջոցն իրենց համար ձախողութեանց պարփակիչ անկերպարան վիհ է։ Այն անգամ իրենց անտիրածութեանը մէջ ինքնին քայլ մը առած ատենին՝ անվերջ արկածք մը կրած, ճակատնին կամ ոտքերնին բանի մը ընդհարած գայթած գլորած և ինկած ըլլալնուն, վստահութիւն և անհրկեւանութիւն չունին։ Պէտք է որ անոնց քայլերուն ապահովութիւն, ձեռքերնուն անձանց պաշտպանութիւն, և սիրտերնուն վստահութիւն տուուի։ Դասատարակին ուշն ու մտադրութիւնը բովանդակ աս բանին պէտք է որ զբաղի՝ ի սկզբան։

Զ. Համարինք թէ տասը տղայ ունի դասատարին իր ձեռքին տակը։ Ընենք երկուքի կը բաժնէ, հինգ կանգուն երկայնութեամբ երկու կտոր չուան կ'առնէ, և ամէն մէկը ծարէ ծար հաւասար հինգի բաժնելով, հինգ հինգ կապ կամ հանգոյց կ'ընէ, և չուանին մէկը հինգին՝ միւսն ալ մէկալ հինգ ակին հանգոյցներէն բռնել տուած, երկու հինգերն ալ իրարու քով զուգընթաց և զուգահեռական դրկոյ մէջ կը կայնեցընէ։ Մէյմէկ կանգուն երկայնութեամբ երկու չուան ալ կառնէ, և մէյմէկ ծայրը հինգերորդ պարագլուխ տղոյ աջոյ ձեռքը կուտայ, միւս ծայրերն ալ Սատարին բռնել կուտայ։

Այս պատրաստութիւններն ընելէն ետեւ տղոյը սիրտը կ'ապահովէ, որ քալելու ճամբնուն վրայ ոչ արգելք կայ ոտքերնուն պատահելու, ոչ էջք կամ խորք մէջն իյնալու, և ոչ բարձրէն բան մը գլուխնին զարնելու։ Այս ըսելով պարտէզին էն հարթ և դուրս կողմը կամաց կամաց քալեցուցնելու կ'սկսի։ Բալած ատենին կը նայի որ մէջերնուն վախկոտը երկչոտ քայլերով կը կարկամի, ծնկուքները կը ծալլուին, մէջքը կը ծռէ, և ձեռքը օդուն մէջ կը տատանէ տպաւէն վնտռելու համար, ան ատենն անոր ազատ ձեռքը իրեն զուգընթաց քալողին ձեռքը տալ կուտայ, և իր ձեռքին մէկը անոր թիկանցը վրայ տարածած, միւսովն ալ չուանը բռնած ձեռքը բռնելով հետը կը քալէ սիրտ կուտայ և կը զօրացընէ։ Երբոր ամէնն ալ նոյն ուղիղ գծին վրայ համարձակ և ուղղաբերձ երթևեկելու կը հասնին, ան ատենը քիչիկ քիչիկ ընթացքը կը պնդէ, մինչև նոյն ուղիղ և ուղղաբերձ դիրքով ապրիճանը կը հասցնէ։ Այսոր յայտնի է որ ժամանակ կուզէ։

Ուղիղ ճամբուն վրայ վարժութիւնները ընելէն ետեւ ծառերուն մէջէն ուղղը մոռը տանել բերելու կ'սկսի, ծառերուն դպչելու չափ մօտէն անցուցնելով և խիստ ծանր քալեցուցնելով։ Չոն ալ ան ատենը կարդէ իրենց որ ձեռքերնին ծառերը շօշափեն անկասկած անցնելու համար։

Այ վարժութիւն ալ յաջողելէն ետեւ, շնաակ ճամբուն վրայ քիչ մը խորութեամբ և երկու թիզ տարամագիծով տափարակ փոս մը կը բանայ, փոսէն հեռու կայնած տեղերնուն տահմանագլխէն մինչև փոսին եզերքը հատարակ քայլով ծանրաքայլ կը քալեցնէ, քայլերնին համրել տալով։ փոսին հատած ատենին կարդէ իրենց որ ոտքով փոսն ու անվտանգ խորութիւնը դնենն ու վրայէն անցնին, անցնելնուն պէս շաչան մը կ'ընէ տահմանագլուխը կը տանի, և անկէ քայլերնին համրել տալով փոսն առանց վարանման անցունելու ճիգը կ'ընէ։ Յաջողելէն ետեւ փոսին տեղը նոյն դիրքովը և նոյն խորութեան բարձրութեամբը ջուր շաղուած հողակերտ մը կամ բլրակ մը կը դնենք, և քայլերնին համրել տալով վրայէն անցնիլ տալ կը սորվեցընէ։ Ասոնք կարդաւ փոսը կամ բլրակը կը մեծցընէ։ Ասոնք նոյն ճամբուն վրայ հատարակ փոս մը հունայ բլրակ մը կը դնենք, ու տահմանագլխէն մինչև առաջին խոչընդոտը և առաջինէն երկրորդին միջոցը համրել կուտայ։ Ասոնք փոս և բլրակ կը յաճախէ։

Զուանին միջնորդութեամբը ատենէ մը ի վեր վարժութիւն ընելովին, տղաքը հարկաւ չափով և կշռով քալելու սովորած կ'ըլլան, ուստի աս վարժութիւնները ալէկ մը յաջողելէն ետեւ ջուանները կը վերցնէ, և զարդ զարդ իրարու ձեռք բռնել տուած, իրարմէ կանգուն մը հեռու քալեցնելու վարժընելու և փոս կամ բլրակ ցատկելով անցնելու կ'աշխատցընէ, խրախուսելով և ուրախութեան աղաղակ ձգելով հետերնին։

Անկէ ետեւ իրարմէ զատած, ձեռքերնին մէյմէկ թեթեւ ցուպ կուտայ, ուրանց մէկ ծայրէն բռնած ատենին միւս ծայրը իրենցմէ կանգուն մը առաջ գետնին հանի։ Այսով քալած ատենին առջևնին եղածը զննելու իմանալու և խոչընդոտները գտնալու փորձեր ընել կուտայ։ Փոս կը բանայ, բլուր կը շինէ, քարեր կը դնէ ասդին անդին, և ցուպերուն ծայրովը վնտռելէ գտնալ և համարձակ անցնիլ կը սորվեցընէ։ Ցուպին վարժութիւնն այնչափ իմամով ընել տալու է, որչափ որ անծանօթ տեղուանքնին ընկերոջ և առաջնորդող մարդ չի գտնուած ատենները ցուպն է որ իրենց օգնականութիւն պիտի ընէ։

Ծ.Ը.

Է. Պատմութեան դասերուն մէջ ալ Դասատարակը յատուկ խնամք և փայթ ընելու է։ Սուրբ գրոց պատմութեան մինչև կէսը միտ կը դնէ, որ աս օրուան բաժը վաղն ալ նոյն բառերով անփոփոխ կրկնէ։ Ակիզները մինակ ինք կը պատմէ, ատենէ մը ետքը երբոր կը տեսնայ որ բաժը ըսելու յաժարութիւն ունեցող կայ, կը թողու որ ըսէ, մոռցածները իրեն յիշեցընելով և սխալները սիրով ուղղելով, մինչև որ ամէնն ալ իրարու օրինակու խրախուսեալ խօսելու սկսին։

բեր 30 թուով առնուած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ նոր տուրքի մը պատճառաւ Օսմ. քաղաքին մէջ ապըստամբութիւն ելեր է, բայց կառավարութիւնը աչալրջութեամբ առաջքն առեր և խռովութիւնը հանդարտեր է։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Դեկտեմբեր 17 թուով Մէքսիկայէն առնուած նամակները կը ծանուցանեն, թէ Սանթա Անա զօրապետը հասարակապետութեան իշխանապետ ելեր է ցկեանս 300·000 ֆրանք տարեկան ռոճիկով։ Իւր յաջորդը ընտրելո՞ իրաւունքն ալ իր վրայ է։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ։ Դեկտեմբեր 31 թուով մայրաքաղաքիս Դաղղիական Յ.-Ն.-ալ լրագրին հետևեալը կը գրեն։

« Ընչուշտ լսած էք, որ Պարսից կառավարութիւնը Ռուսիոյ թելադրութեամբը Տաճկաստանի դէմ ելելու որոշում մը ըրաւ։ բայց Օսմանեան դեսպան Ամէտ Վէֆիգ Էֆէնտիին հաստատամտութեամբ ու հանճարեղ քաղաքագիտութեամբը այս դիտաւորութենէն ետ կեցաւ։ Ասոր ջանքերը նաև Պարսից կառավարութեան ու Անդղիոյ դեսպանին մէջ ծագած գժտութիւնը վերջացաւ երկուկողման ալ գոհութեամբը։ Ինչպէս օտարազգի դեսպան մը ասոր չափ ազդեցութիւն չէր ունեցած թագէհրանի մէջ։ Ամէտ Վէֆիգ էֆէնտին կրցաւ իւր տէրութեան դէմ գործուած ամէն խորամանկ հնարքներն 'ի դերև հանել, և ապահով կերպով մը Պարսից և իւր կառավարութեան մէջ բարեկամական յարաբերութիւնները հաստատ պահել։ »

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ հինգշաբթի եկած գաղղիական շոգենաւով Անգղիոյ և Գաղղիոյ դեսպանները Բ. Դրան և Ռուսիոյ վէճին վերաբերեալ խիստ կարևոր նամակներ առին, որոնց համար կ'ըսուի, թէ Բ. Դրան իրաւացը խիստ նպաստաւոր են։

— Անգղիոյ հասարակաց խորհրդարանին անդամ Լորդ Տըսլի Սթիւարթ անցեալ շաբաթի գաղղիական Օ. Էրէ շոգենաւով մայրաքաղաքս մեկնեցաւ, Անգղիոյ խորհրդարանին բացուելու օրուան ներկայ գտնուելու համար։

— Անցեալ հինգշաբթի Դաղղիոյ դեսպան Պառակէ Տիկէ զօրապետը թէֆիգ փաշային հետ գաղղիական Այյլէօ շոգենաւով Բիւլիւք Ճէքմէճէ և Գարա պուրուն գնաց այն կողմերն աչքէ անցուցանելու համար և հետևեալ օրը իրիկուան դէմ ետ դարձաւ։

— Երկուշաբթի օրը Դաղղիոյ Վ. կայսեր ամուսնութեան առաջին տարեդարձն ըլլալով, Դաղղիոյ դեսպանատան մէջ փառաւոր պարահանդէս մը եղաւ, ուր հրաւիրեալ էին տէրութեան բոլոր նախարարները, եւրոպական տէրութեանց դեսպանները, մայրաքաղաքիս մէջ գտնուած երեւելի և պատուաւոր եւրոպացիները, հայոց և յունաց ազգէն երեւելի անձինք և ուրիշ արժանաւոր մարդիկ, որոնց ամենուն թիւը 1000 էն աւելի կը հաշուեն։

— Անցեալ հինգշաբթի գաղղիական Վ. ոպան շոգեշարժ ֆրկաթոնը թուլոնէն մայրաքաղաքս հասաւ. Պէյքոզ կեցող Դաղղիոյ նաւախումբին հետ միանալու համար։

— Բրուսիոյ Տանցիկ շոգեշարժ ֆրկաթոնը անցեալ շաբաթի Ամէնք գնաց։

— Հոլանտայի Աէնպինկ շոգեշարժ ֆրկաթոնը ուրբաթ օրը Մալթա գընաց։

— Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Սանը-ի պատերազմական շոգեշարժ քորվէթը երեքշաբթի օրը մայրաքաղաքս հասաւ։

— Կ'ըսուի թէ Մարսիլիայէն եկող գաղղիական Լիֆէրիէն պատուտակաւոր շոգենաւը Բ. Դրան կողմէն վարձուեր է Նատոլուի բանակին պաշար տանելու համար Պաթում։

— Օսէոայէն գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ, թէ Սինոպի նաւամատոյցին մէջ ոտքէն զարնուող և Ռուսաց ձեռքը գերի խնող ծովապետ Օսմանն փաշային ոտքը կարեր են փոխել սկսելուն համար։

— Պուքրէշի բժշկական լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ Ռուսիոյ բանակին մէջ 11 հազար հիւանդ կայ։

— Փարիզի Բոլոթ լրագիրը կ'ըսէ, թէ Բեգրսպուրգ նստող Դաղղիոյ դեսպան Պ. Բասթէլպաժաք զօրապետը Սինոպի գործին և Ռուսաց յաջողութիւններուն համար Վ. Նիկողայոս կայսեր պալատին մէջ կարգացուած գոհաբանական երգերուն ներկայ գտնուիլ չէ ուզեր։

— Կեսարիայէն եկած վերջին գիրերը կը ծանուցանեն, թէ քաղաքին բարեխնամ կառավարիչ Ագըլ պէյը՝ կայսերական տէրութեան հայրենասիրական ծառայութիւն մը ընելու փափաքով, այս օրերս 300 կամաւոր հետեւակ և 50 ի չափ ձիաւոր զօրք ժողվեր է, որոնց 150 ը արդէն ճամբայ ելեր կուգան, մնացածներն ալ քանի մը օրէն ճամբայ պիտի ելլեն։

— Անցեալ հինգշաբթի գիշեր առաւաւան դէմ ժամը 10 ½ ին ատենները մայրաքաղաքիս մէջ բաւական ուժգին երկրաշարժ մը եղաւ և 4 վայրկեանի չափ տևեց։

— Ֆէնէռի յունաց Պատրիարքարանին դիմացի դպրոցանը մէջ անցեալ շաբաթի հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը եղաւ, բայց շուտով առաջքն առնուեցաւ։ Այս հրդեհին պատճառը հետևեալ կերպով կը պատմեն։

Դպրոցական մէջ աշակերտութիւն ընող ծոյլ տղայ մը դպրոց երթալ բան սորվիլ չուզելով, հօրմէն միշտ յանդիմանութիւն կը լսէ և շատ անգամ ալ ծեծ կուտէ եղեր։ Այս ձանձրալի վիճակէն ազատելու համար, միտքը կը դնէ դպրոցանը կրակի տալ։ ուստի անցեալ շաբաթի դիւրավառ նիւթերու ծրար (գունտագ) մը շինելով կը տանի դպրոցին մէկ պահարանին մէջ կրնեռէ մարդ չի տեսնելով։ Բարեբաղդաբար ծրարը բոլ ընկնելուն պէս իմացուեցաւ և շուտով մարեցին։ Յուսնաց Դեր. Պատրիարքը անմիջապէս դպրատան աշակերտները ժողվելով խիստ հարցուփորձ մը ըրաւ և շարագործութիւնը հեղինակը գտնելով պատրիարքարանին մէջ բանտարկեց։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դաղղիական վերջին շոգենաւով եկած լուրերէն կ'իմանանք, որ Միացեալ Նաւախումբերուն Սև ծով մտնելուն վրայ՝ Բրուսիոյ և Աւստրիոյ տէրութիւնները Դաղղիոյ և Անգղիոյ տէրութիւններէն բաժնուած չեն աւելնեւին, այլ միշտ համաձայն կ'երթան անոնց հետ Աբեւելքի խնդրոյն մէջ, և վիճաբանութեամբ նոր ծանուցագիր մ'ալ կը պատրաստեն։ Բրուսիայի Նոր Կոլէի ըսուած լրագիրն հետեւեալ կերպով կը ծանուցանէ այս լուրը։ « Կ'իմանանք, որ դեկտեմբեր 5 ին Վ. Լէենայի ծանուցագիրն ստորագրող չորս տէրութիւնները՝ նոր ծանուցագիր մը կը պատրաստեն այս օրերս։ Այս երկրորդ ծանուցագիրը խորունկ և մանրամասն կերպով պիտի քննէ Ռուսիոյ և Բ. Դրան մէջ ծագած դժուարութիւնները, որ դեկտեմբեր 5 ին ծանուցագիրը լրած չէր։ »

Այս լուրը խաղաղութեան յոյսերը կը նորոգէ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Մերաւելիպեան յարգի Աղապէյ աղան Իզմիրի վիճակահանութեան պորտգրեալ ըլլալով, 119 թիւ պոմակը առած էր, բայց ծանակ անցնելով կորուսեր է։ Կրնայ ըլլալ, որ որեւէ մէկը այն կորուսեալ պոմակը գտած ըլլալով, թերեւ վիճակահանութեան օրը բարեբաղդ բաժին մը ելլէ այն թուոյն, իմն է ըսէ Լայնչան Բալմոնիան մէջ անարգութիւն մը ըլլայ պարտուն։ Անանկ անհաճոյ դէպք մը չէ պատահիլը՝ համար այս ծանուցումը լրագրոյն մէջ դնել արժան դատուեցաւ։

ԽՄԲԱԳԻՐ=ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՍԹԻՒՃԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Յ. ՄՈՒՀԷՆՏԻՍԵԱՆ

Ը. Պատմութեան մէջ իրաց և գործոց գաղափարները իրենց արդէն ծանուցեալ գաղափարներուն հետ բաղդատելով կը հասկընէ։ Որ օրինակ, լեռան ինչ բլլալը հասկցուելու համար վրայէն յաթկելով անցած բլլակներուն անթիւ անգամ մեծ հաղկոյտ մը եղած բլլալուն խաչանկատաց։ Նաև և նաւարկութիւն հասկըցնելու համար, ամէն մը ջուրի մէջ ընկուզի մը կեսին հիւթը պարպելով ջուրին երեսը կը դնէ և մատով ջոջափել կուտայ ու անընկղմելութիւնը կը գիտցնէ։ Այլն։

Թ. Ձեռագործներուն մէջ ամենէն առաջ գուլպայ հիւսելէն կ'սկսին գոտիարակուհիները. տարիս իրենց ամենէն հաճոյական և զուարճալի աշխատութիւնը կ'ըլլայ, մանաւանդ անոր համար որ, աշխատութիւնին բան չափոյ միշտ արդիւնական բան մը ըլլալէն 'ի զատ, վերջն ալ իրենց ոտքը հագնելու շահաւոր գաղափարը կեց ունի։ Գուլպան երթալով չի լմննալու կամ չի նեղնալու համար միտ կը դնեն որ ամէն մէկ տեղէն վրայ եղած թիւերը անփոփոխ պահել տան, և աչուընին միշտ վրանին ընեն որ փոխցունք կամ աւելցուք ընելու վրիպանքնին տեսնան և ուղղեն քակել տալով։

Ժ. Աշխատութեան վարժութիւններն սկսել կը տրուի քալել սորվելնուն ետեւ։ Այս վարժութիւնը գուլպայ գործելու չափ իրենց հաճոյական ըլլալէն 'ի զատ, անձանց առողջութեանը համար խիստ օգտակար և

կարեւոր և իրենց ալ սիրելի զբաղմունք մը կ'ըլլայ քանի մը շաբաթ ետքը։ Աշխատասիրութիւնն է որ իրենց կնդմութիւնը պիտի ջլապնդէ և կորովնին աճեցընելով զօրացընէ։

ԺԱ.

Կուրաց մարդութեան ընթացքին մէջ ինձի անանկ կը թուի որ տղաքը յաճախ եկեղեցին տանելը օգտակարագոյն հրահանգ մըն է։ Այս կուզեմ որ առաջ իրիկուն և Աստծ պահոց մէջ ճաշու ժամերգութիւններուն ալ եկեղեցի երթան։ Պատճառ՝

ա. Իրենց տարութեանը մէջ վրատահութիւնին Աստուծոյ վրայ դնելու հրահանգ մը կ'ըլլայ։

բ. Դրոց լեզուով ընթերցմունքները լսելով, գրոց բարբառին կ'ընտելանան, և քիչ քիչ հասկնալու կ'սկսին։

գ. Աստուծոյ մարդոց և ձայնի բաղմութիւն լսելով, առանձնութիւնին աւելի կը մտնան։

դ. Երաժշտութիւնը իրենց քնութեան ամենէն սիրելի և գիւրընտել պարապութիւնն ըլլալով, երգեցողութիւնները լսելով ականջնին կը սորվի և քիչ առեն իրենք ալ բնաւորաբար նոյն իսկ եկեղեցւոյ մէջ երգելու կը ժամանեն։

Մէյ մը անձրեւոտ և ձիւնոտ գէշ օրերը մինչեւ տասը տարուան հասակնին, և մէյմին ալ հանդիսից ծանր օրերը եկեղեցի չեն տարուիր։ Այս, տեղ չի գտնուելուն համար, և երկրորդ հեղձուցիչ տաքնուն իրենց սրտանելու թերելով վնասակար ըլլալուն համար։

Ե. Պատմութեան մէջ իրաց և գործոց գաղափարները իրենց արդէն ծանուցեալ գաղափարներուն հետ բաղդատելով կը հասկընէ։ Որ օրինակ, լեռան ինչ ըլլալը հասկցուելու համար վրայէն յաթկելով անցած բլլակներուն անթիւ անգամ մեծ հաղկոյտ մը եղած ըլլալուն խաչանկատաց։ Նաև և նաւարկութիւն հասկըցնելու համար, ամէն մը ջուրի մէջ ընկուզի մը կեսին հիւթը պարպելով ջուրին երեսը կը դնէ և մատով ջոջափել կուտայ ու անընկղմելութիւնը կը գիտցնէ։ Այլն։

Թ. Ձեռագործներուն մէջ ամենէն առաջ գուլպայ հիւսելէն կ'սկսին գոտիարակուհիները. տարիս իրենց ամենէն հաճոյական և զուարճալի աշխատութիւնը կ'ըլլայ, մանաւանդ անոր համար որ, աշխատութիւնին բան չափոյ միշտ արդիւնական բան մը ըլլալէն 'ի զատ, վերջն ալ իրենց ոտքը հագնելու շահաւոր գաղափարը կեց ունի։ Գուլպան երթալով չի լմննալու կամ չի նեղնալու համար միտ կը դնեն որ ամէն մէկ տեղէն վրայ եղած թիւերը անփոփոխ պահել տան, և աչուընին միշտ վրանին ընեն որ փոխցունք կամ աւելցուք ընելու վրիպանքնին տեսնան և ուղղեն քակել տալով։

Ժ. Աշխատութեան վարժութիւններն սկսել կը տրուի քալել սորվելնուն ետեւ։ Այս վարժութիւնը գուլպայ գործելու չափ իրենց հաճոյական ըլլալէն 'ի զատ, անձանց առողջութեանը համար խիստ օգտակար և

Լիկեղեցի տարուած տղեկներն, առանց ըսելու ալ կը հասկցուի որ տեղերնին դասերէն մէկին է։

Կ.

ՐՆԴԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Տղաքն իրենց աշխատութեանը մէջ խրախուսելու համար բռնուելիք ճամբաները յայտնի բաներ են։ Ուսումնական ժողովն իրենց այցելութեան գացած տեղը, ազգակ վարժութիւն ընողներուն նախանձնու աշխատասիրութիւնը գովելով, հաճութիւն նշան ամենուն համար միանգամայն ազգս հաճոյական քաղցր բան մը պատրաստել կուտայ։

Բ. Խնամատան դպրոցի ամենաճար ընկերութիւնը և այլ բարեսէր անձինք ալ կիրակի օրերը այցելութեան երթալով նոյն հաճոյքը կրնան ընել ազգս, ծախքն իրենց քսակէն պարգեւելով։

Գ. Տղոց ազգականները և հեռու երկիրներէ եղողներուն քաղաքացիներ կիրակի օրերն այցելութեան կերթան։

Դ. Աղջիկ տղաք մինչեւ 13 տարու և մանչ տղաք մինչեւ 15 տարու կրնան խնամատունը մնալ ուսանելու համար։

Ե. Տղոց համար գուրսէն բռնուած ձեռնարուեստից վարպետները մէկ դասի մը և մէկ անգամի մը համար եւեւէն եկող տղոց համար գուրսէն վարպետի պէտք չի մնար։ Նախարդները յաջորդներուն վարպետութիւն կ'ընեն։

Զ. Տղայ մը ուսուցանողութեան սկսինէ, խնամատան ծախք ըլլալէն կը դադարի, և շահրըլլալու կ'սկսի։ Ուստի՝

1. Թէեր իր ծնողքը կը վճարէին նէ, սկ անոնցմէ ստակ չուզուիր։

2. Թէեր բարեբար մը կամ քաղաքացիք կը վճարէինէ անոր տեղը նոր տղայ կ'առնուի։

3. Ուսուցիչ տղան ծախքը իր ուսուցանողական աշխատութեանը կը սեպուի, և անոր համար տարիչէք խնայութիւն մը կ'ըլլայ որ, ժամանակաւ ընտանեացը քով երթալու ըլլայնէ, իր արուեստին գործիքներ առնելու բաւականութիւն ու փոքրիկ գրպանագրամ մը ունեցած ըլլայ։

4. Անոր համար եղած խնայութիւնը Ազգային Աշխարհական Ժողովին պահպանութեանը կը յանձնուի։

Ե. Տղաքն առհասարակ երբոր արուեստներն կը սորվին, ու հասարակաց համար գործելու կ'սկսին, ալ անկէ ետեւ իրենց ծախքը իրենք վճարած կ'ըլլան։ Ուստի՝

1. Ամէն տղուն գործածն ու ծախուածը իրենց անուններովը կը նշանակուի։

2. Ծախուած բանին ու տղուն տարեկան ծախքը ելլալէն ետեւ մնացորդը վերն 3 և 4 թիւերը նշանակուածներուն պէս կ'ըլլայ։

Ը. Խնամատան մէջ շինուած բաներն տղոցմէնք հոն շինել տալու կամ հանկէ գնելու կը յարդարուին և այլն։

Մնացեալը հետեւեալ թուովն։
Խ. Պ. Ա.